

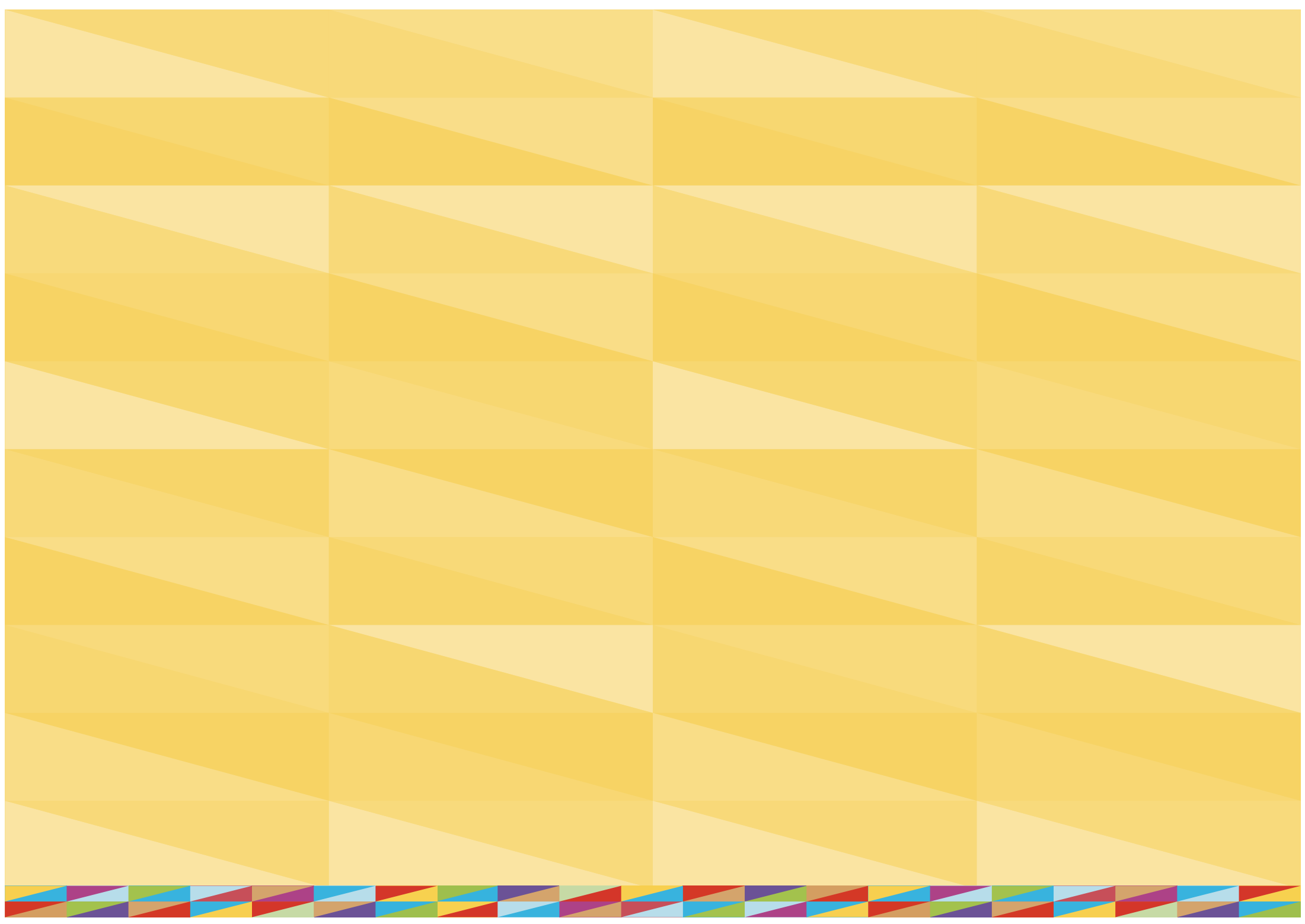
meewerkend

boxtel

Boxtel Samen Sterk 2040.

Visie op het Sociaal Domein voor
de gemeente Boxtel

Voorwoord

Hoofdstuk 1

Inleiding

- 1.1 Waarom willen we naar een gedragen toekomstvisie Sociaal Domein 2040?
- 1.2 Samenhangend beleid
- 1.3 Tim en Mieke

Hoofdstuk 2

Wat is het Sociaal Domein?

- 2.1 Positieve gezondheid als uitgangspunt
- 2.2 Veerkrachtige wijken en kernen
- 2.3 Onze maatschappelijk partners
- 2.4 Ondersteuning via onze wijkteams
- 2.5 Wat valt niet onder het Sociaal Domein
- 2.6 Financiën van het Sociaal Domein
- 2.7 Missie en Visie

Hoofdstuk 3

Trends en ontwikkelingen

- 3.1 Demografische veranderingen
- 3.2 Krapte op de arbeidsmarkt
- 3.3 Meer mensen met onbegrepen gedrag wonen zelfstandig
- 3.4 Moeite om woonruimte te vinden
- 3.5 Sociale cohesie in buurten neemt af
- 3.6 Ondersteuning wordt vaak laat gevraagd
- 3.7 Aard van het vrijwilligerswerk verandert
- 3.8 Druk op mantelzorgers neemt toe
- 3.9 Toenemende gezondheidsproblemen onder jongeren
- 3.10 Meer moeite met rondkomen
- 3.11 Technologie en digitalisering spelen een steeds grotere rol
- 3.12 Wet- en regelgeving vanuit het Rijk continu in beweging

05

06

06

07

08

10

10

11

12

12

14

14

15

16

16

17

18

19

19

20

20

21

21

21

22

22

Hoofdstuk 4

Op weg naar de toekomst: de leidende principes

- 4.1 Leefwereld centraal 25
- 4.2 Samenredzaam 26
- 4.3 Dichtbij 28
- 4.4 Vertrouwen op eigen regie 30
- 4.5 Duurzame preventie 32
- 4.6 Leren door te doen 34

Hoofdstuk 5

Samenhangende opgaven en ambities

- 5.1 Sociale cohesie in wijken en kernen versterken 36
- 5.2 Zorgen voor houdbaarheid van het Sociaal Domein 37
- 5.3 Bestaanszekerheid bieden 38
- 5.4 Bouwen aan gelijke kansen 38
- 5.5 Gezond (samen) leven bevorderen 39
- 5.6 De samenleving inclusiever maken 39
- 5.7 Bevorderen van integratie van migranten 39

Hoofdstuk 6

Monitoring en financiële beheersbaarheid

- 6.1 Monitoring 40
- 6.2 Meer moeite met rondkomen 41

Hoofdstuk 7

Van visie naar beleid en uitvoering

Hoofdstuk 8

Terugblik vanuit de toekomst: Het Sociaal Domein in 2040

Bijlagen

- 1. Positieve gezondheid 46
- 2. Samenhangend beleid 47

Visie sociaal domein gemeente Boxtel

Boxtel Samen Sterk 2040.

TIM
42

MIEKE
41

Leefwereld
centraal

Samenredzaam

Dichtbij

Vertrouwen op
eigen regie

Duurzame
preventie

Leren door
te doen

meewerkend

boxtel

"Een veerkrachtige
samenleving waarin
iedereen meedoet en doet
wat hij kan. En hulp en
ondersteuning krijgt
als dat nodig is."

Voorwoord.

Welkom bij de Visie Sociaal Domein, een document dat nauw aansluit bij onze Omgevingsvisie en zich richt op het welbevinden van onze inwoners. We kijken vooruit naar 2040; een lange periode. Maar het is essentieel om nu al de veranderingen te benoemen die we nu moeten inzetten om in 2040 effectief te kunnen omgaan met de omstandigheden die ons te wachten staan.

Onze samenleving verandert snel. We zien een toename van het aantal oudere mensen en een verlenging van de levensduur. Tegelijkertijd worden de middelen die beschikbaar zijn voor hulp en ondersteuning steeds schaarser, zowel in termen van menskracht als financiën. Deze uitdagingen vragen om een proactieve en innovatieve aanpak.

In deze visie leggen we de basis voor een toekomst waarin iedereen, ongeacht leeftijd, zich ondersteund en gewaardeerd voelt. We streven naar een samenleving waarin solidariteit en zorg voor elkaar centraal staan, en waarin we gezamenlijk oplossingen vinden voor de uitdagingen die voor ons liggen. Zowel vanuit de gemeente, als maatschappelijke organisaties, maar ook door (het stimuleren van) burgerkracht maken we onze inwoners en wijken veerkrachtiger.

Dank aan iedereen die heeft meegewerkt aan de totstandkoming van deze visie. Uw inbreng heeft gezorgd voor een brede kijk en waardevolle inzichten.

Ik hoop dat we in staat zijn om open te staan voor elkaar en te luisteren naar ieders inbreng. Samen maken we een mooie toekomst. Laten we samen werken aan een toekomst waarin het welbevinden van onze inwoners voorop staat, en waarin we met vertrouwen en veerkracht de veranderingen tegemoet treden.

Wethouder Fred van Nistelrooij

April 2025

Waarom willen we naar een gedragen toekomstvisie Sociaal Domein 2040?

Stijgende zorgkosten, krapte op de arbeidsmarkt, minder sociale contacten in wijken, meer mensen die zich zorgen maken over hun basisbehoeften en ongelijke kansen zijn van invloed op de keuzes die we moeten maken. De financiële situatie van onze gemeente is veranderd. Het is duidelijk dat het Sociaal Domein aanloopt tegen financiële grenzen, de rek is eruit. Daarnaast is onze invloed in sommige situaties beperkt. We zijn niet meer de overheid die alles zelf organiseert. Ook onze partners lopen steeds vaker tegen financiële grenzen aan en hebben te weinig personeel om de groeiende vraag naar zorg en ondersteuning aan te kunnen. We hebben samen genoeg uitdagingen de komende jaren.

De visie bepaalt onze koers in het Sociaal Domein. Het is ons kompas en geeft richting voor ons handelen. Door samen een toekomstvisie Sociaal Domein op te stellen, maken we met elkaar strategische keuzes om uitdagingen aan te kunnen pakken en voelen we ons betrokken om dezelfde koers te varen. Dit vraagt om veerkracht, lef, de wil om het anders te doen en nieuwe creatieve oplossingen die we samen met onze inwoners en partners willen bedenken en uitvoeren.

1.2 Samenhangend beleid

Deze visie op het Sociaal Domein richt zich op het welzijn van onze inwoners en de sociale verbanden binnen de gemeente. Ons doel is het creëren van een inclusieve, veerkrachtige en gezonde gemeenschap. Een veerkrachtige samenleving waar inwoners zelfstandig en met elkaar in staat zijn om hulpvragen op te lossen en de leefbaarheid van de wijken te verbeteren.

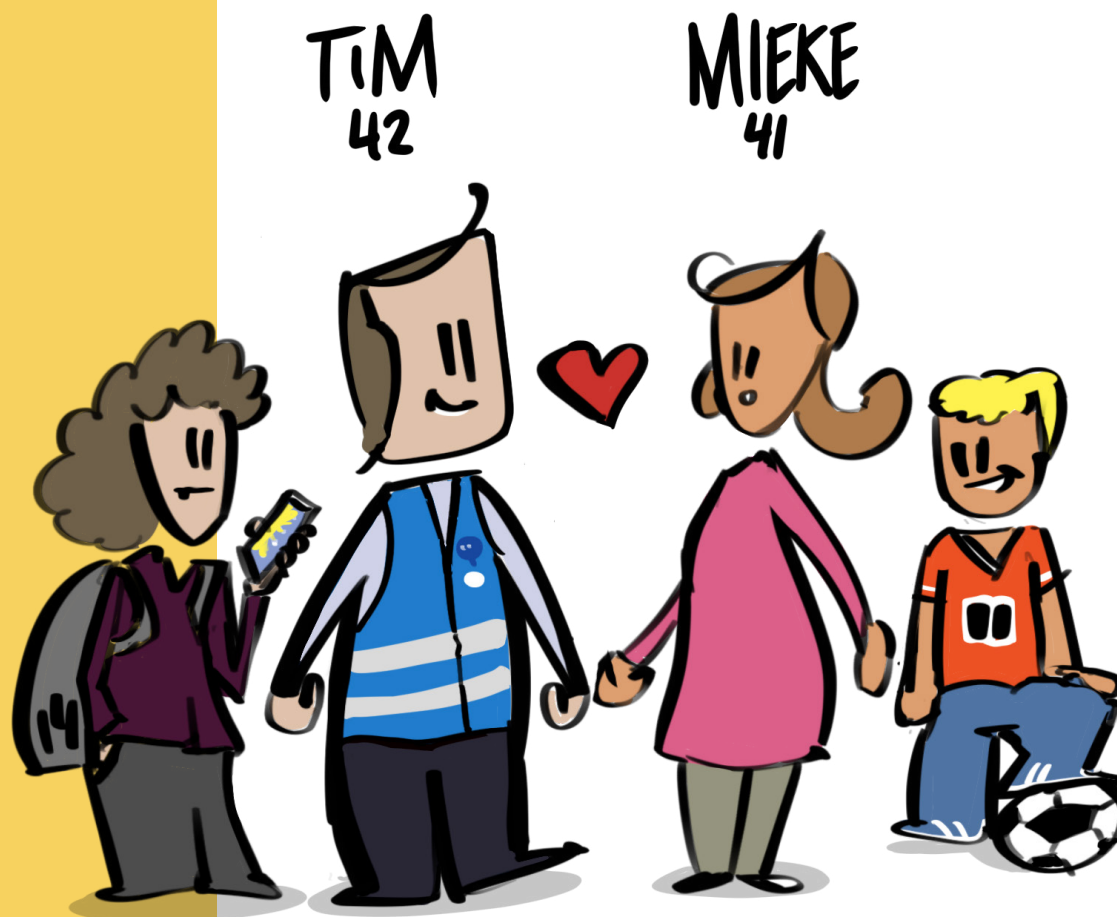
Eerder is de omgevingsvisie vastgesteld. De omgevingsvisie is een beleidsdocument waarin de ambities en doelen voor de fysieke leefomgeving staan. Denk aan ruimte, water, milieu, natuur, mobiliteit, infrastructuur en cultureel erfgoed.

Beide visies helpen ons om onze langere termijn doelen te bereiken. Samen vormen ze het fysiek en sociaal toekomstbeeld 2040 van onze gemeente. We weten waar we met elkaar naartoe willen. Beide visies zijn van invloed op een gezonde, duurzame en leefbare omgeving waarin onze inwoners zich kunnen ontwikkelen en samenleven. Ze zijn in samenhang geschreven. In deze visie wordt op een aantal plaatsen verwezen naar de omgevingsvisie.

Naast deze overkoepelende visiedocumenten zijn er voor deelthema's visies, programma's en beleidsplannen vastgesteld. In bijlage 2 worden deze benoemd.

Tim en Mieke

In deze visie maak je kennis met Tim en zijn gezin. Boxtelaar Tim is 42 jaar, en werkt in het magazijn van Bol.com. Hij is getrouwd met zijn jeugdliefde, Mieke (41). Samen hebben ze een dochter, Emma, van 14 die mavo doet en een zoon, Noah, van 11 die op de lagere school zit. Mieke is recent haar baan verloren door een reorganisatie. De vader van Tim is overleden. Zijn moeder leeft nog, maar kwakkelde met haar gezondheid en Tim vermoedt dat ze zich soms eenzaam voelt. Tim is bevriend met zijn Poolse buurman Marek, die sinds een jaar of vier naast hem woont. Marek werkt ook bij Bol.com. Tim kan hulp gebruiken, maar heeft nog nooit van de woorden Sociaal Domein, positieve gezondheid of leidende principes gehoord. Hoe zorgen we ervoor dat Tim weet wat hij van de gemeente mag verwachten en waar hij zelf voor aan de lat staat?

Wat is het Sociaal Domein?

Tim loopt tegen een aantal problemen aan en vraagt zich af of de gemeente hem en zijn gezin kan helpen. Hij meldt zich bij de gemeente en beschrijft zijn situatie aan wijkteam consulent Ellen met wie hij een gesprek heeft. "Weet je wat het Sociaal Domein is?", opent deze het gesprek. Tim schudt zijn hoofd.

2.1

Positieve gezondheid als uitgangspunt

"We baseren ons beleid op het idee van positieve gezondheid," vertelt Ellen. "Dit betekent dat we gezondheid op een bredere manier bekijken, met zes verschillende thema's (bijlage 1). Op deze manier helpen we mensen beter om te gaan met de lichamelijke, emotionele en sociale uitdagingen in hun leven. Ook willen we dat mensen zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun leven. Dit betekent dat we niet voor mensen bepalen wat ze moeten doen, maar hen de mogelijkheid geven zelf een oplossing te vinden, het liefst met de steun van hun eigen familie, vrienden of burens."

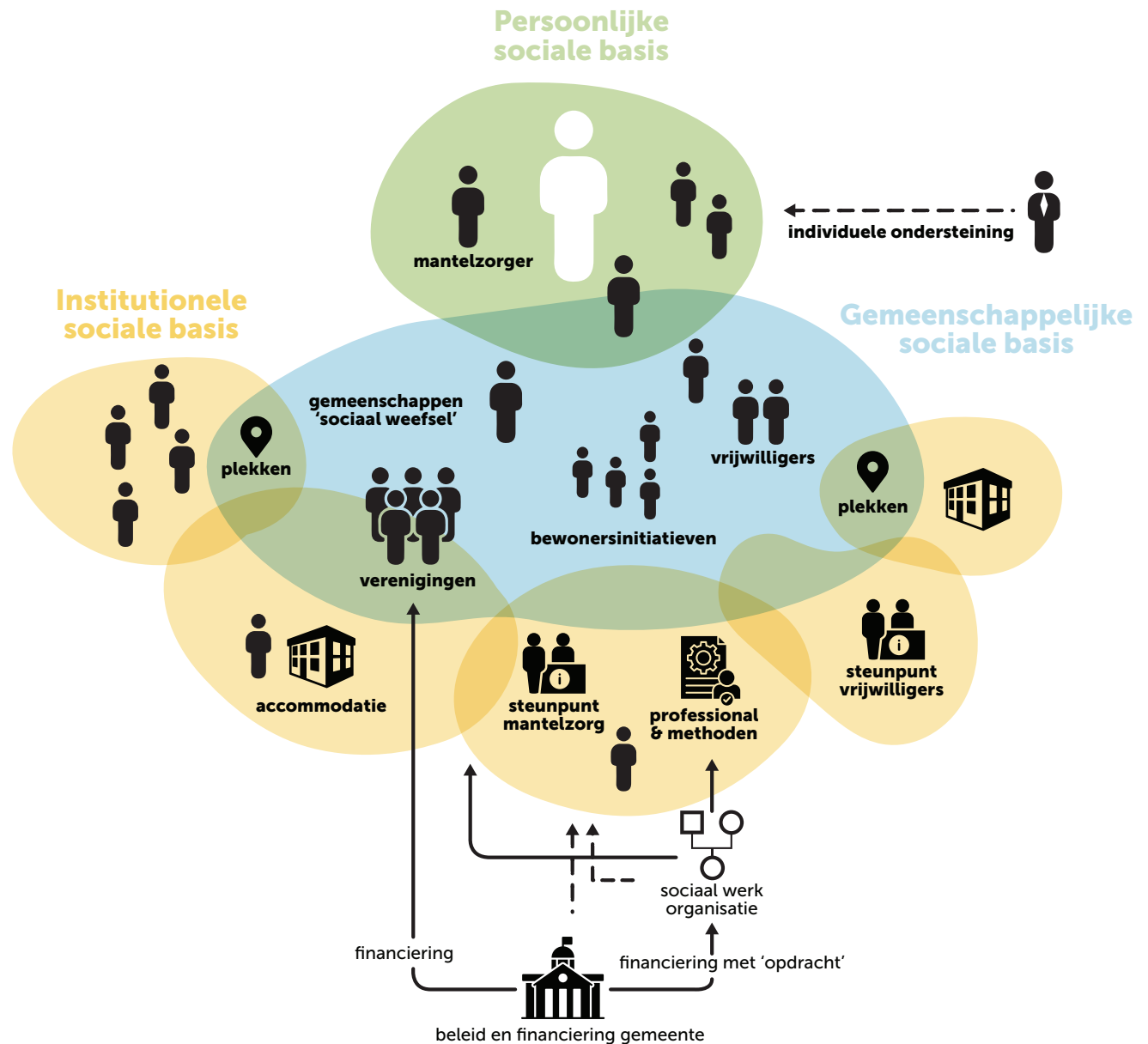
Wanneer dat goed geregeld is, hebben mensen minder snel hulp nodig. We moedigen mensen aan om vooruit te denken en zich voor te bereiden op wat er later in hun leven kan gebeuren."

Veerkrachtige wijken en kernen

“Een sterke sociale basis, een veerkrachtige samenleving is nodig” zo vervolgt Ellen. “Daarin gebeurt zoveel. Inwoners organiseren van alles (gemeentelijke sociale basis). Ze helpen hun burens of familie op allerlei manieren, bijvoorbeeld door een keer boodschappen te doen of eten voor ze te koken. Seniorenvervoer Bostel is hier een mooi voorbeeld van. In onze gemeenschapshuizen (institutionele sociale basis) worden allerlei activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld door en voor senioren. Misschien goed voor je moeder om daar eens te gaan kijken?”

Het mooie is dat veel van deze initiatieven op zichzelf staan. Soms is de gemeente helemaal niet betrokken, soms alleen door subsidie te geven of doordat onze wijkmakelaars meedenken. We willen het vooral niet overnemen. Mensen kunnen zelf heel veel doen (persoonlijke sociale basis). Er zijn vast mensen in jullie omgeving die jou en je gezin willen helpen. En weet je? Andersom geldt dat natuurlijk ook. Jullie hebben vast dingen waarmee jullie anderen kunnen helpen. Zo zorgen we samen voor elkaar. Ik vind het best lastig om goed te beschrijven wat er allemaal is. Misschien helpt dit plaatje je?”

Bron: Kwakernaak, M. Deuten, J. Britt, A., gepubliceerd op [Verwey-Jonker Instituut](#), [Movisie](#) en [Anderzoek](#)

Onze maatschappelijk partners

“Daarnaast doen we nog veel meer voor de samenleving als geheel”, vertelt Ellen verder. Zo zijn we verantwoordelijk voor preventie op het gebied van gezondheid. Hiervoor werken we nauw samen met de GGD. Zo zijn jullie vast met jullie kinderen naar het consultatiebureau geweest? En als jij vragen hebt over wat jij kunt doen voor je moeder, of je de zorg voor haar te zwaar vindt, kun je bij de mantelzorgondersteuning via ContourdeTwern terecht. Je kinderen zouden kunnen meedoen aan activiteiten die de buurtsportcoach van de Brede Scholen Boxtel organiseert.

Ze kunnen ook kijken of R-Newt via het jongerenwerk dingen organiseert die ze leuk vinden. Misschien heb je gehoord van bureau Nieuwkomers? Daar helpen ze mensen die niet in Nederland zijn geboren. We willen graag dat iedereen meedoet in de samenleving en hier prettig samenleeft. Er zijn nog veel meer zaken die we wel financieren, maar niet zelf uitvoeren. Eén van die initiatieven zou zomaar een deel van jouw hulpvraag kunnen oplossen. Ook hebben we veel partners waar we wel mee samenwerken, maar niet door ons betaald worden. Denk aan het onderwijs en woningcorporaties. Het mooie is dus dat we het als gemeente niet alleen hoeven te doen, dat zouden we ook niet kunnen!”

Ondersteuning via onze wijkteams

Ellen gaat verder: “Als gemeente organiseren we zorg en ondersteuning vanuit onze wijkteams van Wegwijs. Stel dat Noah of Emma vastloopt en jullie komen er zelf uiteindelijk niet uit, dan kunnen onze medewerkers kijken welke hulp nodig is om het probleem op te lossen. Dit doen we vanuit de Jeugdwet. Maar we organiseren ook Wmo-ondersteuning voor je moeder, bijvoorbeeld dagbesteding of hulp bij het huishouden, als ze dat nodig heeft. Daarnaast kun je bij het Sociaal Domein terecht voor financiële hulp door bijstandsuitkeringen of schulddienstverlening. En we helpen mensen die niet (gemakkelijk) zelf een baan vinden, bijvoorbeeld door een handicap. Hierbij richten we ons op inwoners, hun gezin en hun naasten. Je kunt hiervoor altijd contact opnemen met Wegwijs. Als je dat lastig vindt, kunnen de cliëntondersteuners je daarbij helpen. Samen met jou kijken ze dan naar wat je hulpvraag is en hoe je deze zelf of met je netwerk zou kunnen oplossen.”

Wat valt niet onder het Sociaal Domein

Tim knikt en is onder de indruk: "Natuurlijk probeer ik eerst zelf een oplossing te bedenken. Maar het is fijn te weten dat er zoveel mogelijk is, ook in mijn directe omgeving. En dat jullie als gemeente heel veel voor ons kunnen betekenen. Ik ga dat eens met mijn vrouw bespreken." Ellen lacht: "Dat is goed, maar bedenk wel dat de gemeente niet over alles gaat en ook niet alles kan. Daar vergissen mensen zich nog wel eens in. Zo verhuren we zelf geen woningen, dat doet de woningcorporatie. Wie ziek is of wijkverpleging nodig heeft, kan terecht bij huisartsen en thuiszorginstellingen. Gelukkig werken we steeds meer en beter samen. We komen elkaar tenslotte vaak tegen in de wijk en bij gezinnen. Met elkaar, en vooral ook met de inwoner zelf, bespreken we hoe die het beste geholpen kan worden. Ken je het Hartje in de Wijk, in De Rots? Daar kun je gewoon binnenlopen om jouw situatie te bespreken. Er worden ook activiteiten georganiseerd. Het is zeker een bezoekje waard."

Financiën van het Sociaal Domein

"Sjonge jonge, dat zal wat kosten", merkt Tim op. "Jazeker", antwoordt Ellen. "In Boxtel kost dat ongeveer € 45 miljoen per jaar. Daar doen we veel van. Denk aan alle manieren dat we jou, je gezin en je moeder kunnen helpen. Als we dat niet zouden kunnen doen, zijn we nog veel verder van huis. Het levert onze inwoners ook heel veel op. We moeten wel goed op ons geld letten en zien dat de kosten toenemen. Daarom vragen we mensen om zelf dingen op te lossen en maken we keuzes in wat we wel en niet doen. We kunnen ons geld maar één keer uitgeven. Tegelijkertijd vinden we dat dingen beter kunnen en zien we ook andere problemen ontstaan, zoals het toenemende tekort aan personeel."

2.7

Missie en Visie

Tim knikt: "Heel interessant, maar mijn hoofd zit vol van alle informatie. Kunnen we het daar een andere keer over hebben?" "Natuurlijk kan dat", antwoord Ellen. "Ik zal het voor je samenvatten in twee punten, onze missie en visie:

Missie (waar staan we voor):

Een veerkrachtige samenleving waarin iedereen meedoet en doet wat hij kan. En hulp en ondersteuning krijgt als dat nodig is.

Visie (waar gaan we voor):

We willen dat in 2040 Boxtel een gemeente is waarin iedereen gezond leeft en meedoet. We gaan uit van wat mensen kunnen doen, voor zichzelf en anderen. Individueel, maar bijvoorbeeld ook in de buurt of als vereniging. Onze inwoners kennen elkaar, ze letten op elkaar, ondersteunen en helpen anderen en hebben bestaanszekerheid. Wij en onze maatschappelijk partners zijn er vooral voor inwoners die onze hulp echt nodig hebben. We werken samen met maatschappelijk partners en inwoners aan een sterke sociale basis. We letten goed op onze uitgaven en houden rekening met de veranderende arbeidsmarkt wanneer we hulpvragen oplossen."

Trends en ontwikkelingen.

Tim, in dit hoofdstuk schetsen we aan de hand van de belangrijkste relevante trends en ontwikkelingen wat onze opgave zijn. Richting 2040 is het belangrijk deze trends in de gaten te houden, zodat we op tijd kunnen bijsturen als dat nodig is. Ellen, ik ben benieuwd wat deze opgave zijn?

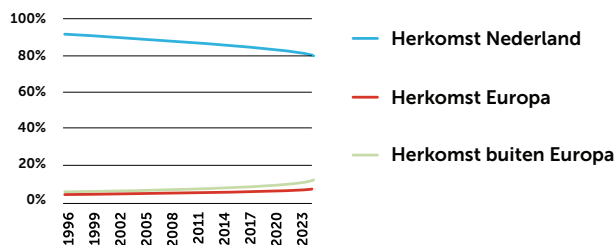
3.1 Demografische veranderingen¹

Het aantal inwoners blijft de komende jaren groeien, van 34.180 in 2025 naar 35.675 in 2040². Het aantal ouderen neemt relatief sterk toe en de gemiddelde inwoner wordt steeds ouder. Hierdoor gaat de samenleving veranderen. Veel ouderen zijn actief en leveren een belangrijke bijdrage door langer te werken, het doen van vrijwilligerswerk of het bieden van mantelzorg. We zien ook een krimp in de leeftijdscategorie van de 20-ers. Daarnaast wonen meer mensen alleen: in 2024 is dat 16% van de 18+’ers en 29% van de 65+’ers. We zien ook meer diversiteit in de achtergrond van inwoners door de instroom van nieuwkomers (arbeidsmigranten, expats, vluchtelingen en statushouders).

Leeftijdsofbouw gemeente Boxtel

	2025	2040
0-14	14%	15%
15-29	17%	14%
30-54	30%	31%
55-64	15%	12%
65-74	13%	13%
75+	11%	16%

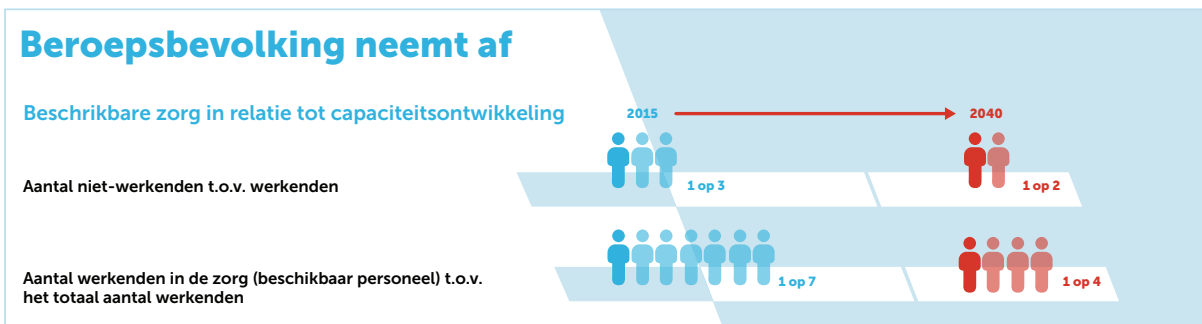
Herkomst inwoners Boxtel³

1 - De cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig van www.brabantscan.nl, tenzij anders vermeld. | 2 - <https://bevolkingsprognose.brabant.nl/> | 3 - www.allecijfers.nl

3.2 Krapte op de arbeidsmarkt

De vergrijzing zorgt voor meer vraag naar mantelzorgers, vrijwilligers en professionele zorgverleners en medici. Ook neemt de vraag naar andere vormen van zorg toe. Door krapte op de arbeidsmarkt staat de zorgsector al onder druk. Terwijl de vraag de komende jaren alleen maar groter wordt. We zien ook een krimp in de leeftijdscategorie van 30-64 jaar. Op dit moment zijn er 3 beroepskrachten op 1 65 +’ers. Dit gaat naar 2 op 1. Gemeenten hebben met andere partijen het Integraal Zorgakkoord afgesloten om hierop een antwoord te vinden.

3.3

Meer mensen met onbegrepen gedrag wonen zelfstandig

Het (rijks)beleid is erop gericht dat mensen langer zelfstandig wonen en minder snel een beroep kunnen doen op een intramurale woonsetting. Mensen die verward gedrag vertonen, bijvoorbeeld als gevolg van psychosociale problemen of dementie, blijven daardoor langer in onze wijken wonen. Dit levert meer overlast op en legt een grote druk op politie en hulpverleners.

Soort overlast ⁴	2020	2021	2022	2023	2024
Overlast door verward persoon	104	131	202	194	204
Melding overlast jeugd	261	282	132	161	238
Overlast ivm alcohol/ drugs	29	39	49	87	67
Overlast zwervers	11	12	15	19	30
Openbare dronkenschap	10	3	2	3	5
Totaal	415	467	400	464	544

4 - Data.politie.nl

3.4

Moeite om woonruimte te vinden

De juiste woning voor de juiste doelgroep op de juiste plek en op het juiste moment. Dat is een groot maatschappelijk vraagstuk, dat ook in onze gemeente speelt. Er zijn te weinig woningen om aan de vraag te kunnen voldoen. Ook past het type woning dat beschikbaar is niet bij de vraag van onder meer senioren. Door gestegen woningprijzen, bouwkosten en energieprijzen kunnen veel mensen geen huis meer betalen en vindt lang niet iedereen een passend huis in de eigen kern of wijk.⁵

Mensen met een ondersteunings- of zorgvraag wonen vaker en langer zelfstandig. Ook voor deze groep mensen is het belangrijk dat er passende woningen zijn in een toegankelijke leefomgeving met ondersteuning en voorzieningen in de buurt.

5 - Zie ook de omgevingsvisie, ambitie aangenaam leven

3.5

Sociale cohesie in buurten neemt af

We maken ons zorgen dat inwoners zich steeds minder met elkaar verbonden voelen. Dit kan verschillende oorzaken hebben bijvoorbeeld doordat de samenstelling van de bevolking verandert en mensen meer op zichzelf zijn. Digitale communicatie kan ervoor zorgen dat inwoners minder face-to-face contact hebben. En doordat mensen mobieler zijn, zijn ze minder afhankelijk van langdurige relaties in de buurt. Ook de inrichting van wijken en de bereikbaarheid van voorzieningen hebben hierop invloed⁶. De afname van sociale samenhang is eveneens van invloed op het welzijn en het gevoel van veiligheid in buurten.

6 - Zie ook de omgevingsvisie

	% inwoners dat veel sociale samenhang in de buurt ervaart (18+ jaar) ⁷	% inwoners dat onvoldoende sociale samenhang in de buurt ervaart (18+ jaar)
Boxtel - Centrum	13%	48%
Boxtel; Boxtel-Noord	10%	55%
Munsel-Selissen, Lennisheuvel	18%	34%
Boxtel Oost	16%	48%
Liempde	34%	25%
Esch	24%	24%

7 - GGD monitor 2022

3.6

Ondersteuning wordt vaak laat gevraagd

In onze gemeente lopen inwoners niet te koop met hun problemen. Deze houden ze voor zich, totdat het geëscaleerd is. Pas dan trekken ze aan de bel voor ondersteuning. Zo kunnen betalingsproblemen die eerst behapbaar waren, enorm zijn opgelopen. Met alle gevolg van dien. Het betrekken van het netwerk bij een oplossing wordt dan ook veel minder gemakkelijk.

20

3.7

Aard van het vrijwilligerswerk verandert

Boxtel kent nu nog een actief verenigingsleven en veel vrijwilligers. Vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan de Boxtelse samenleving. Op dit moment doet 24% jonger dan 65 jaar en 34% van de 65-plussers vrijwilligerswerk. Het lijkt minder vanzelfsprekend te zijn geworden om vrijwilligerswerk te doen. Mensen willen zich daarnaast niet voor de lange termijn vastleggen. Er is nog steeds veel vraag naar personeel en mantelzorgers. Omdat iedereen 24 uur in een dag heeft, moeten mensen keuzes maken, soms gaat dit ten koste van het doen van vrijwilligerswerk.

3.8

Druk op mantelzorgers neemt toe

In Boxtel is 17% van de volwassenen mantelzorger. 15 jaar geleden was dat 12%. De vraag naar mantelzorg neemt tot 2040 alleen maar verder toe. Dit komt onder andere door de vergrijzing en omdat het Rijk wil dat de zorgkosten minder stijgen. Tegelijkertijd zijn er steeds minder mensen die mantelzorg kunnen geven, omdat gezinnen kleiner zijn geworden, familie verder uit elkaar woont en de zorg over minder kinderen verdeeld kan worden. Dat betekent dat er meer werk komt dat met minder mantelzorgers moet worden gedaan. 3% van de mantelzorgers is overbelast door het geven van mantelzorg. 10 jaar geleden was dat nog 1%. Met alle gevolgen van dien. Mantelzorgers die intensief voor naasten zorgen, ervaren vaak een slechtere gezondheid en korten hun werkweek vaker in dan niet mantelzorgers. Bij jongeren groeit 1 op de 5 op met een langdurig ziek familielid. Deze scholieren hebben vaker een slechtere fysieke en mentale gezondheid dan leeftijdsgenoten zonder zorgsituatie.

3.9

Toenemende gezondheidsproblemen onder jongeren

Hobbels in het leven van kinderen, jongeren maar ook van volwassenen worden soms te veel geproblematiseerd en gemedicaliseerd, zonder aandacht voor de gezinssituatie en de maatschappelijke context. Gevolg hiervan is bijvoorbeeld dat steeds meer kinderen jeugdhulp ontvangen. Het aantal jongeren dat jeugdhulp ontvangt neemt toe, van 11,5% jeugdigen in 2020 naar 15,6% in 2023⁸. Hierin lijkt de ernst en complexiteit van de hulpvraag toe te nemen.

Onder jongeren is mentale gezondheid (48% van de 16-25-jarigen ervaart een matig tot slechte mentale gezondheid) een belangrijk aandachtspunt. Er zijn veel jongeren met een verstoord dag- nachtritme, het 24 uur moeten 'aanstaan' is erg vermoeiend en sociale media zorgen steeds vaker voor stress (41%) bij jongeren. Ook wordt de druk om te presteren steeds groter, wat stress oplevert.

8 - Waarstaatjegemeente.nl

3.10

Meer moeite met rondkomen

Ongeveer 12% van de huishoudens heeft lange tijd een laag inkomen (tot 130% van de bijstandsnorm). We verwachten dat de komende jaren steeds meer huishoudens in de financiële problemen komen. Dit komt onder andere door de inflatie en stijgende woonlasten. Mensen wachten vaak te lang met het inschakelen van hulp, waardoor de problemen zich opstapelen. Geldzorgen kunnen zorgen voor spanningen in het huishouden en leiden tot stress. Chronische stress veroorzaakt gezondheidsproblemen doordat het lichaam uit balans raakt. Het kan ook leiden tot een verminderde gezondheid doordat mensen een aanvullende zorgverzekering, medicijnen, sporten of een gezonde maaltijd niet kunnen betalen. Vaak gaat dit probleem over van generatie op generatie.

3.11 Technologie en digitalisering spelen een steeds grotere rol

Technologie en digitalisering kunnen aan de ene kant tot nieuwe oplossingen leiden. Groei van de economie vindt vooral plaats in deze sectoren. Aan de andere kant kunnen door technologie en digitalisering nieuwe sociaal maatschappelijke problemen en uitdagingen ontstaan. We spelen, werken en leven steeds meer online.

Vanuit het perspectief van het Sociaal Domein zijn er veel kansen:

- Nieuwe manieren van ontmoeten.
- Digitale innovaties in de zorg en ondersteuning zoals robotica, domotica, Artificial Intelligence (AI) en eHealth.
- Nieuwe vormen van werk.

Daarnaast worden ook bedreigingen zichtbaar:

- Digitalisering vergroot de sociale kloof tussen inwoners en kan leiden tot uitsluiting.
- Winkels verdwijnen uit het straatbeeld, omdat online shoppen steeds populairder wordt. Hierdoor neemt het aantal toevallige ontmoetingen af en kunnen minder mensen zelfstandig boodschappen doen.
- Het heeft invloed op de zelfredzaamheid van minder digitaal vaardige inwoners.

3.12 Wet- en regelgeving vanuit het Rijk continu in beweging

Gemeenten zijn qua financiën grotendeels afhankelijk van het Rijk dat gemeenten via het gemeentefonds van geld voorziet. Het Rijk voert wispelturig beleid en verstrekt vaak tijdelijk financiering, zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord, terwijl het beleid vraagt om langdurige investeringen en uitgaven.

Daarnaast voert het Rijk regelmatig nieuwe wet- en regelgeving in wat lokaal geïmplementeerd en uitgevoerd moet worden. En soms in strijd is met onze belangen.

Actuele veranderingen op dit moment zijn onder andere: de Hervormingsagenda Jeugd, de eigen bijdrage in de Wet maatschappelijke ondersteuning, de wijzigingen binnen de Participatiewet, Migratie, het Breed Offensief ter verbetering van de arbeidskansen voor mensen met een arbeidsbeperking, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de gegevensdeling in het Sociaal Domein (Wet WAMS) en Wet suïcidepreventie.

Op weg naar de toekomst: de leidende principes.

Tim heeft een vervolgspraak met Ellen. Ze vertelt hem over leidende principes. Tim: "Dus jullie gaan via leidende principes aan de slag om de visie uit te voeren. Klinkt heel duur allemaal. Ik begrijp niet zo goed wat dat inhoudt. Kun je dat uitleggen?"

Ellen knikt en steekt van wal: "Tja, dat is inderdaad geen makkelijk begrip. Eerder vertelde ik je waarom we een visie belangrijk vinden. Ook vertelde ik je wat onze ambities zijn en wat we willen bereiken. Maar nog niet hoe we dat gaan doen. Dat schrijven we op in ons uitvoeringsprogramma. Om ons daarbij te helpen is het belangrijk om daarvoor vuistregels te hebben. Deze helpen iedereen om dingen goed én op de juiste manier te doen. Niet als strakke regels, maar als richtlijnen. We gebruiken ze bijvoorbeeld in onze eigen organisatie, in afspraken met andere organisaties en de manier waarop we met onze inwoners omgaan. De leidende principes staan niet los van elkaar, maar vormen samen een geheel. We wegen ze dan ook tegen elkaar af. Ik heb ze op papier staan. Zal ik ze je meegeven, zodat je de leidende principes op je gemak een keer kunt doornemen?" Tim knikt. 's Avonds op de bank pakt hij de printjes erbij en begint te lezen: We hanteren de volgende principes:

- **Leefwereld centraal**
- **Samenredzaam**
- **Dichtbij**
- **Vertrouwen op eigen regie**
- **Duurzame preventie**
- **Leren door te doen**

4.1 Leefwereld centraal

4.1.1 Wat houdt het leidende principe in?

We spreken vaak van een systeemwereld en de leefwereld. De organisaties in het Sociaal Domein bepalen zelf de regels en processen. Dit betekent dat het ook aan ons is om buiten dit systeem te kijken en meer vanuit de leefwereld te denken en te handelen. Dat vraagt om een open houding en open blik naar de leefwereld van inwoners. Hoe leven zij, wat ervaren zij en welke behoeften voelen zij? Inwoners met een hulpvraag die hierbij ondersteuning nodig hebben, ervaren hun probleem als één geheel. Het is 'de systeemwereld' die deze in stukjes wil hakken om het behapbaar te maken. Op dit moment is ons systeem nog te vaak leidend. Het gaat al beter, maar we kunnen hier nog meer in investeren.

Waar we naartoe willen, is dat we meer gaan werken vanuit het geheel aan problemen, hulpvragen en mogelijkheden. En dus meer aansluiten bij de leefwereld van onze inwoners, hun gezinnen. Dat wil niet zeggen dat we het hele systeem maar 'overboord moeten gooien'. De regels en procedures hebben waarde als het gaat om rechtszekerheid, privacy, gelijkheid en hanteerbaarheid. Dit alles is er juist voor onze inwoners. De kunst is beide beter in balans te brengen.

De leefwereld van onze inwoners stopt niet bij hun eigen voordeur. Zij maken onderdeel uit van de samenleving, hebben contacten met andere inwoners, zijn lid van verenigingen en maken gebruik van de openbare ruimte. Deze zaken nemen we mee in ons beleid en de uitvoering ervan. We bieden kansen om bredere en andere oplossingen voor hulpvragen van onze inwoners te vinden. En om deze collectief te organiseren.

4.1.2 Wat betekent dit principe voor Tim en zijn omgeving?

- ▶ Tim hoeft zijn verhaal maar één keer te doen. Er wordt integraal gekeken naar zijn hulpvragen en er volgt één plan, voor heel het gezin.
- ▶ Het netwerk van Tim krijgt een rol bij het oplossen van zijn hulpvragen.
- ▶ Als de regels knellen en daardoor Tim in grote problemen komt, zoeken we naar een doorbraak.
- ▶ Als de regels bepaalde oplossingen echt onmogelijk maken, leggen we Tim dat duidelijk uit, waardoor hij dit beter kan accepteren.

4.1.3 Wat betekent dit principe voor de gemeente?

- ▶ We sturen op een integrale aanpak die start vanuit de leefwereld van onze inwoners. We kijken breed naar het gewenste effect voor onze inwoners en baseren daar ons besluit op. We kijken naar de wettelijke mogelijkheden en interpreteren deze zo ruim mogelijk.
- ▶ We ontschotten ons beleid, onze regelgeving, de dienstverlening en de financiën zoveel mogelijk. Als we schotten niet kunnen wegnemen, werken we er zo nodig omheen.
- ▶ Regels die we opstellen, maken we zo eenvoudig mogelijk. We schrijven onze regels en besluiten in begrijpelijke taal en vanuit de leefwereld van onze inwoners.

- ▶ We normaliseren; wispelturig gedrag hoort bij de ontwikkeling van jongeren. Hierdoor is minder snel (specialistische) hulp nodig.
- ▶ Onze dienstverlening organiseren we zo dat onze inwoners zo soepel en snel mogelijk geholpen worden.
- ▶ We kijken in eerste instantie wat de inwoner met hulp van zijn of haar netwerk zelf kan doen met algemeen toegankelijke voorzieningen. Hier investeren we dan ook in. Lost dit het probleem niet op? Dan schakelen we geïndiceerde hulp en ondersteuning in.
- ▶ Onze ondersteuning richt zich niet alleen op de hulpvrager zelf, maar ook op zijn mantelzorger(s) en vrijwilligers.
- ▶ We betrekken inwoners bij het opstellen van ons beleid.

4.1.4 Wat verwachten we van onze maatschappelijk partners?

- ▶ Dat ze werken vanuit het principe 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur.
- ▶ Dat de hulp die zij inzetten, uitgaat van de leefwereld van mensen. Dat staat voorop en niet de processen en protocollen binnen de eigen organisatie.
- ▶ Dat zij collectief aanbod de voorkeur geven boven individuele dienstverlening.
- ▶ Dat ze het sociaal netwerk in schakelen wanneer dat kan.

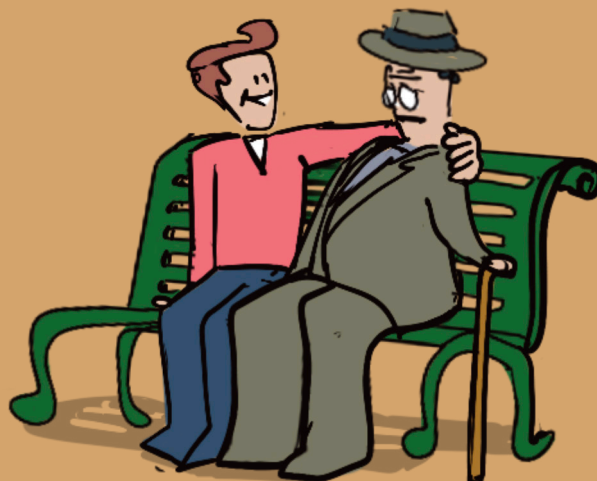

4.2 Samenredzaam

4.2.1 Wat houdt het leidende principe in?

Onze inwoners delen hun leefomgeving met anderen. Samen betekent dat inwoners iets voor elkaar doen, omzien naar elkaar en samen wonen. Zo ondersteunen ze elkaar om mee te (blijven) doen in de samenleving. Waar nodig krijgen ze hierbij een zetje in de rug van professionals.

De uitdagingen in het Sociaal Domein zijn groot en complex. Er zijn veel organisaties actief, die onderling verbinding hebben met elkaar en van elkaar afhankelijk zijn. De uitdagingen kunnen dan ook niet door de gemeente of een andere organisatie in zijn eentje opgelost worden. We zullen hierin als partners langdurig samen moeten werken. Dit doen we met organisaties die actief zijn in zorg en welzijn, zowel professioneel als vrijwillig. En met andere partijen, zoals woningcorporaties, ondernemers, huisartsen en onderwijs. We hebben samen de verantwoordelijkheid om het Sociaal Domein goed voor onze inwoners te organiseren. Door de krapte op de arbeidsmarkt wordt keuzevrijheid voor een hulpverlener minder vanzelfsprekend dan vroeger.

Hoe we samenleven, heeft invloed op allerlei gebieden. Als mensen leefruimte delen, verlicht dat de druk op de woningmarkt. Als mensen meer dingen samendoen, verbetert dat de kwaliteit van leven en vermindert dit uiteindelijk de druk op voorzieningen van welzijn en zorg.

Door op verschillende niveaus constructief samen te werken, ieder met zijn eigen rol, verstevigen deze relaties. Zo creëren we sociale duurzaamheid en veerkrachtige wijken; wat ook een ambitie is in onze omgevingsvisie.

4.2.2 Wat betekent dit principe voor Tim en zijn omgeving?

- ▶ Wanneer Tim een probleem heeft, zoekt hij eerst in zijn eigen omgeving naar een oplossing. Het maakt daarbij niet uit of het om een klein of groot probleem gaat. Wie kan er bijvoorbeeld boodschappen voor hem meenemen of hem een lift geven naar de fysio?
- ▶ Tim helpt zelf ook mensen in zijn omgeving. Zo levert hij een waardevolle bijdrage aan de maatschappij.
- ▶ De organisatie waar Tim zich meldt is niet automatisch de organisatie die hem gaat helpen. Organisaties kijken samen wie dit het beste kan doen. Dit is onder andere afhankelijk van de expertises die nodig zijn en de beschikbare capaciteit.

4.2.3 Wat betekent dit principe voor de gemeente?

- ▶ We investeren in de sociale basis, om er zo op termijn voor te zorgen dat we de stijging van de uitgaven in het sociaal domein kunnen dempen.
- ▶ We faciliteren initiatieven van inwoners die sociale verbinding en participatie in de samenleving bevorderen. Indien nodig ondersteunen we deze ook, bijvoorbeeld met geld of door een medewerker mee te laten denken.

- ▶ Op basis van de leidende principes trekken we samen op met onze maatschappelijk partners. We werken samen aan onze maatschappelijke opgaven. Bij sommige partners hebben we een meer sturende rol, bij andere een meer faciliterende, of gelijkwaardige rol. We maken afspraken over de te behalen resultaten.
- ▶ We sturen erop dat niet meer hulpverleners dan strikt nodig in een gezin aanwezig zijn.
- ▶ De fysieke omgeving richten we zo in dat deze ontmoeting stimuleert. Bij het inrichten van de openbare ruimte en het maken van plannen voor (woning)bouw nemen we dit mee in onze richtlijnen.
- ▶ We werken aan een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen en laagdrempelig toegang heeft tot voorzieningen en activiteiten.

4.2.4 Wat verwachten we van onze maatschappelijk partners?

- ▶ Dat ze samen werken om de opgaven op te pakken. Niet het organisatiebelang staat voorop, maar de te bereiken effecten.
- ▶ Dat ze samen met de gemeente en inwoners zich mede verantwoordelijk voelen voor de maatschappelijke opgaves. Deze opgaves bespreken we jaarlijkse met elkaar. Waarbij we de dienstverlening met elkaar afstemmen zodat deze complementair is aan elkaar.

- ▶ Dat ze de dienstverlening richten op het stimuleren van burgerkracht en onze inwoner en wijken veerkrachtiger te maken.
- ▶ Om ook in de toekomst ondersteuning te kunnen leveren, is de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers hard nodig. Organisaties investeren hierin.
- ▶ Verenigingen, sportclubs, culturele organisaties en buurtgemeenschappen spelen hierin een cruciale rol. Ze bieden een plek waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en ondersteunen.
- ▶ De standaard-aanpak is de samenwerkwijze. Inwoners en professionals vinden samen de best passende oplossingen voor hulpvragen van inwoners, waarbij ze gezinsbreed kijken. Uitgangspunt daarbij zijn de drie vragen 'wat wil ik, wat kan ik en wat heb ik nodig?'.

4.3 Dichtbij

4.3.1 Wat houdt het leidende principe in?

In het Sociaal Domein werken we wijkgericht. Voor activiteiten en voorzieningen die we organiseren en uitvoeren kijken we eerst of deze op wijk- of kernniveau gedaan kunnen worden. Dit is dichtbij onze inwoners en sluit aan op hun leefwereld. Pas in tweede instantie kijken we naar een hoger schaalniveau; gemeente, (sub)regio of landelijk. Wijkgericht werken is uitgewerkt in een aparte notitie.

Naast fysieke afstand, is ook de sociale afstand zo kort mogelijk. De leefwereld van onze inwoners staat altijd centraal. We gaan uit van de juiste zorg op de juiste plek, op het juiste moment en door de juiste persoon.

4.3.2 Wat betekent dit principe voor Tim en zijn omgeving?

- ▶ Tim kan in zijn eigen omgeving hulp vragen, bijvoorbeeld bij het wijkteam.
- ▶ Tim probeert zijn vragen in eerste instantie zelf, met zijn gezin op te lossen. Daarna kijkt hij in zijn omgeving wie kan helpen. Pas daarna doet hij een beroep op professionele ondersteuning.
- ▶ Bewoners maken samen met de gemeente en maatschappelijk partners een actieplan voor hun wijk.

4.3.3 Wat betekent dit principe voor de gemeente?

- ▶ Fysieke locaties zijn dichtbij en toegankelijk, ook voor mensen met een beperking.
- ▶ We zijn digitaal en telefonisch goed toegankelijk, ook voor mensen met een beperking. We communiceren via verschillende kanalen in eenvoudige taal.
- ▶ Onze informatievoorziening is gemakkelijk toegankelijk. Informatie is goed vindbaar en overzichtelijk.

- ▶ We werken samen met inwoners aan wijken waarin de behoeften van wijkbewoners in die specifieke buurt centraal staan. We bevorderen het eigenaarschap van inwoners voor (opgaven in) hun eigen wijk.
- ▶ Onze wijkteams werken in de wijk samen met de primaire- en andere ketenpartners. Ze doen dit in wekelijkse casus-overleggen en door elkaar op te zoeken op de locatie van waaruit gewerkt wordt.

4.3.4 Wat verwachten we van onze maatschappelijk partners?

- ▶ Onze maatschappelijk partners organiseren hun dienstverlening zoveel mogelijk in de wijken. Ze sluiten aan op plaatsen waar inwoners al zijn.
- ▶ Activiteiten zijn toegankelijk. Financiële, fysieke en mentale drempels worden zo laag mogelijk gehouden, zodat iedereen kan meedoen.

4.4 Vertrouwen op eigen regie

4.4.1 Wat houdt het leidende principe in?

Het vertrouwen in onszelf, de ander en de overheid is vaak ver te zoeken. Ook vanuit de overheid wordt nog veel gewerkt vanuit wantrouwen. Ten onrechte. Inwoners mogen erop vertrouwen dat het goed is hoe zij hun leven inrichten binnen het grote geheel. We vertrouwen erop dat onze inwoners zelfstandig keuzes kunnen maken over dingen die voor hen belangrijk zijn. Vragen die daarbij centraal staan, zijn:

- **Wat wil ik?**
- **Wat vind ik belangrijk?**
- **Wat zijn mijn drijfveren?**
- **Wat heb ik nodig om een goed leven te leiden?**

We vinden het belangrijk om dingen niet van inwoners over te nemen, maar ze keuzes zelf of samen met hun omgeving te laten maken. Niet alleen wanneer er problemen zijn, maar juist ook wanneer zij kansen krijgen en zichzelf kunnen ontwikkelen. Dat ze grip hebben op hun eigen leven. Om dit te kunnen doen is het belangrijk dat mensen op jonge leeftijd al leren hoe ze goede keuzes maken. En inzien dat ze vaak meer kunnen dan ze zelf denken. Zo leren ze om eerst ondersteuning te zoeken in hun eigen netwerk en niet meteen een beroep te doen op hulpverleners.

4.4.2 Wat betekent dit principe voor Tim en zijn omgeving?

- ▶ Tim beseft dat de gemeente en maatschappelijk partners erop vertrouwen dat hij regie heeft op zijn eigen leven en zelf keuzes kan maken. Hij spreekt met de organisaties, zij spreken niet zonder hem over hem.
- ▶ Tim en zijn gezin bepalen hoe er aan hun problemen gewerkt gaat worden. Ze weten dat ze er zelf verantwoordelijk voor zijn om deze stappen daadwerkelijk te zetten en vooruit te kijken.
- ▶ Emma en Noah leren goede keuzes te maken en zichzelf daarin te vertrouwen.
- ▶ Wanneer Tim of zijn hardloopclubje een goed idee heeft, kan hij dat aangeven. Goede ideeën krijgen de ruimte en worden ondersteund als dat nodig is.

4.4.3 Wat betekent dit principe voor de gemeente?

- ▶ We geven onze inwoners het vertrouwen dat zij weten wat het beste is voor hen. Dit is leidend voor onze inzet. We gaan hierover in gesprek en werken oplossingsgericht. De oplossing op hulpvragen wordt op maat samen bepaald.
- ▶ We communiceren op maat over onze diensten. We richten ons actief tot inwoners die wel ondersteuning nodig hebben, maar de weg daarnaartoe niet weten.
- ▶ We geven onze inwoners ruimte om met mensen in hun omgeving zelf regie te voeren over hun hulpvraag. Wanneer dat niet lukt, helpen wij, of een andere professional, de regie zoveel mogelijk toch zelf te kunnen voeren en daarin te groeien. Onderling vertrouwen is de basis voor de relatie tussen de inwoner en de regievoerder.
- ▶ We zijn transparant over wat we wel en niet kunnen doen.

- ▶ Dit leidend principe passen we toe in individuele hulpvragen en bij collectieve initiatieven.
- ▶ We trekken een duidelijke grens bij onveilige situaties. In die gevallen nemen we de regie over en nemen we maatregelen om de onveiligheid op te lossen. Crisissen bezweren we zo snel mogelijk. Daarna werken we aan een duurzaam veilige omgeving.
- ▶ We vertrouwen op de inzet en het oordeel van onze medewerkers en steunen ze bij genomen besluiten.
- ▶ We spreken in principe niet over onze inwoners, zonder hen erbij.

4.4.4 Wat verwachten we van onze maatschappelijk partners?

- ▶ Dat zij handelen vanuit vertrouwen in de vaardigheden van onze inwoners.
- ▶ Dat ze de eigen regie en keuzes van de mensen vooropstellen en oplossingen zoeken voor mogelijke organisatorische belemmeringen.
- ▶ Dat professionals los durven laten en leren vertrouwen op de kracht en het kunnen van inwoners.
- ▶ Dat ze in principe niet spreken over Tim, zonder hem erbij.

4.5 Duurzame preventie

4.5.1 Wat houdt het leidende principe in?

Door preventief te werken, willen we problemen vóór zijn of voorkomen dat ze erger worden. Dit levert duurzamere oplossingen op. Een gezonde leefstijl hoort daarbij. Zo zorgen we ervoor dat minder mensen (dure, specialistische) zorg nodig hebben. En houden we de zorg betaalbaar.

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst is een bekend gezegde. In het geval van preventie geldt dit ook. Door vroegtijdig op preventie in te zetten, voorkomen we gezondheidsklachten en hulpvragen op latere leeftijd. Hiermee doorbreken we ook intergenerationele problemen. Bij dingen die we doen, wegen we mee wat de behoefte van en het effect op toekomstige generaties is.

Preventie beperkt zich niet alleen tot het sociale vlak, maar zit 'm ook in het ontwerpen van een gezonde fysieke leefomgeving. Dit gaat om een groene openbare ruimte die beweging stimuleert. Maar bijvoorbeeld ook over de inrichting van woningen. Toegankelijke woningen, passend bij de doelgroep, zorgen ervoor dat bijvoorbeeld valincidenten minder vaak voorkomen. Dankzij toegankelijke ruimtes

kunnen mensen gemakkelijker deelnemen aan de samenleving. Dat heeft een positieve invloed op de gezondheid. Dit heeft een duidelijke relatie met de omgevingvisie.

In het Sociaal Domein is het lastig om gewenste effecten in de maatschappij op korte termijn te realiseren. Daarom zetten we in op oplossingen die gericht zijn op de lange termijn. Daar is structurele inzet voor nodig en een duurzaam financieel beleid.

4.5.2 Wat betekent dit principe voor Tim en zijn omgeving?

- ▶ Tim werkt actief aan een gezonde leefstijl. Als dat nodig is krijgt hij hiervoor ondersteuning, in de eerste plaats vanuit de sociale basis.
- ▶ Tim en zijn gezin hebben één aanspreekpunt voor hun hulpvragen. Deze persoon is langdurig bij hen betrokken.
- ▶ Emma en Noah leren op jonge leeftijd al wat het belang is van een gezonde leefstijl. Zij krijgen hierover voorlichting. Ook krijgen zij de mogelijkheid laagdrempelig lid te worden van verenigingen en deel te nemen aan activiteiten.
- ▶ De moeder van Tim ondervindt geen belemmeringen meer in het gebruik van de openbare ruimte, omdat deze voor iedereen goed toegankelijk is.
- ▶ Tim en zijn omgeving bereiden zich voor op de toekomst. Tim neemt preventieve maatregelen in zijn eigen huis om zorgvragen zo lang mogelijk te voorkomen.

4.5.3 Wat betekent dit principe voor de gemeente?

- ▶ We investeren in duurzame relaties met hulpvragers en met maatschappelijk partners. Onze rol in deze relaties is helder. Deze kan variëren van samenwerkingspartner, tot mogelijk-maker, regisseur of opdrachtgever.
- ▶ We sluiten in onze inkoop aan op onze ambities en doelen.
- ▶ Om duurzame effecten te realiseren investeren we in het versterken van de sociale basis, bewustwording over de eigen toekomst, en preventie. Dit verbinden we aan een duurzame, gezonde fysieke leefomgeving.

- ▶ We voeren een duurzaam financieel beleid. In het Sociaal Domein is grip op de financiën door de complexiteit en externe ontwikkelingen maar beperkt mogelijk. Hiervan zijn we ons bewust. We zorgen dat we voldoende financiële middelen hebben om onze inwoners te kunnen ondersteunen. We maken duidelijke keuzes over waarvoor inwoners wel een beroep op ons kunnen doen en waarvoor niet.
- ▶ Onze focus ligt op preventie bij onze jongeren, omdat daar de grootste winst te behalen is. Zo werken we aan lange termijn oplossingen en doorbreken we intergenerationele problemen.
- ▶ We voeren het programma Wonen, welzijn en zorg uit.

4.5.4 Wat verwachten we van onze maatschappelijk partners?

- ▶ Van onze maatschappelijk partners verwachten we dat zij naar de langere termijn kijken. Dat ze niet gaan voor een snel antwoord voor hulpvragen, maar streven naar een duurzame, preventieve oplossing.
- ▶ Dat geldt voor individuele casussen en voor het collectief versterken van de sociale basis en veerkracht in de wijken.
- ▶ We vertrouwen erop dat onze partners een duurzaam gezonde bedrijfsvoering hanteren.
- ▶ Dat ze zich richten op het tegengaan van medicalisering daarbij tijdig afschalen wanneer dit kan.

4.6

Leren door te doen

4.6.1 Wat houdt het leidende principe in?

Leren door te doen betekent dat we niet wachten tot alles 100% duidelijk is. Als we ergens van overtuigd zijn, gaan we dit planmatig uitvoeren, samen met Tim, zijn omgeving en onze partners. Wetende dat we daarbij risico's lopen en dat er dingen fout kunnen gaan. Die lossen we op dat moment op en van onze fouten leren we. We rekenen er niet op af. We staan ervoor open dat onze maatschappelijk partners en inwoners zaken uitproberen. Daardoor leren we samen en komen we steeds dichterbij het behalen van onze ambities.

- 1. Plan:** we maken een plan van aanpak en gaan hiermee aan de slag.
- 2. Uitvoeren:** we doen wat we afgesproken hebben en onderzoeken of dat wat we bedacht hebben passend is.
- 3. Terugkijken:** we reflecteren op wat we hebben gedaan en wat het resultaat was.
- 4. Aanpassen:** op basis van onze reflectie passen we onze aanpak, indien nodig, aan.
- 5. En weer doorgaan:** we herhalen en verbeteren het proces om zo continu te leren en te groeien.

4.6.2 Wat betekent dit principe voor Tim en zijn omgeving?

- ▶ De ondersteuning van Tim en zijn gezin krijgt planmatig vorm, waarbij Tim de regie heeft. Hij werkt resultaat gericht en doet dat samen met zijn omgeving en hulpverleners. Samen wordt ook teruggekeken en geëvalueerd.
- ▶ Tim hoeft niet te wachten op een volledig doortimmerd plan. Hij kan snel de eerste stappen zetten, dingen uitproberen en ervan leren.
- ▶ Voor maatschappelijke initiatieven geeft de gemeente alle ruimte. De gemeente kijkt of dat bijdraagt aan haar ambities. Zo'n initiatief hoeft niet bewezen effectief te zijn. Juist door te doen, ontdekken we of een plan werkt.

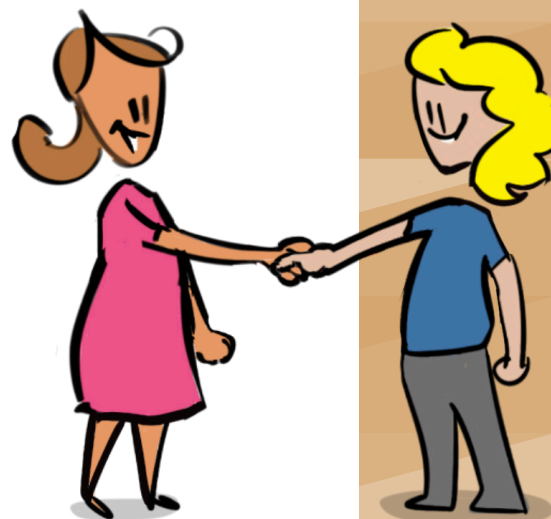

4.6.3 Wat betekent dit principe voor de gemeente?

- ▶ Oplossingen voor hulpvragen zijn er vaak niet ineens. We maken samen met de inwoner een plan. Hierin schrijven we op welke stappen we gaan zetten.
- ▶ We stellen kleine(re), haalbare doelen. We kunnen dan sneller bepalen of we op de goede weg zijn.
- ▶ We evalueren samen met de inwoner de effecten van de ondersteuning. Op basis daarvan bepalen we wat de volgende stap wordt. Deze kan afwijken van het oorspronkelijke plan of we stellen nieuwe doelen.
- ▶ We staan regelmatig stil bij wat we doen. We spreken hier samen over en passen waar nodig zaken aan.
- ▶ We beperken ons niet tot bewezen effectieve oplossingen en projecten. We tonen lef door ook buiten de gebaande paden te gaan en dingen uit te proberen. We kleuren daarvoor soms buiten de lijntjes. Van dingen die niet goed gaan leren we.
- ▶ In ons subsidiebeleid maken we ruimte voor nieuwe initiatieven en projecten die zo de kans krijgen om hun toegevoegde waarde te bewijzen.

4.6.4 Wat verwachten we van onze maatschappelijk partners?

- ▶ Dat zij meedenken in de stappen die we samen met de inwoners zetten.
- ▶ We verwachten een evaluatie van uitgevoerde activiteiten en dat deze gedeeld wordt met ons en de betreffende inwoner.
- ▶ We verwachten dat maatschappelijk partners bij ons aan de bel trekken wanneer het proces niet volgens verwachting verloopt.

Samenhangende opgaven en ambities.

Ellen is op bezoek bij Tim. “Weet je”, zegt ze “ik spreek normaal gesproken niet heel veel met inwoners. We baseren ons beleid steeds meer op data. Ik vind het goed dat we ook met onze inwoners praten. Fijn dat jij je verhaal wilt delen. Dat verrijkt ons werk.” “Oh ja?”, reageert Tim “weet je nu dan wat je te doen staat?” Ellen knikt. “Ik krijg wel een beeld.” “Ik zal het je in grote lijnen vertellen. In ambtelijke termen noemen we dat opgaven, die koppelen we aan onze ambities.”

5.1

Sociale cohesie in wijken en kernen versterken

Uit onderzoek¹⁰ van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat de sociale verbondenheid in Nederland best goed is, maar dat er grote verschillen tussen wijken en buurten zijn. Ook in Boxtel zijn er kernen en wijken met minder sociale verbondenheid. Met name in de dorpen is de onderlinge verbondenheid groot. De belangrijkste risico's voor de sociale cohesie die het SCP noemt zijn dat mensen steeds meer in verschillende werelden leven. Daarnaast stelt het SCP dat steeds minder mensen meedoen aan sociale activiteiten. Dit is vooral het geval bij jongeren en migranten.

Het SCP geeft ook oplossingen. De eerste is om ervoor te zorgen dat er meer mogelijkheden komen voor mensen om elkaar te ontmoeten, bijvoorbeeld via scholen en werk. Het is belangrijk dat mensen met verschillende achtergronden elkaar blijven ontmoeten. Hiervoor willen we (woon)gemeenschappen ontwikkelen, waarin bewoners naar elkaar omzien. Daarnaast pleit het SCP voor schone en veilige openbare ruimtes waar

10 - <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2024/12/10/samenleven-in-de-toekomst>

iedereen zich prettig voelt. Dat betekent onder andere dat er genoeg voorzieningen, groen en winkels moeten zijn. Om dit te kunnen bereiken nemen we de wijken en kernen in onze gemeente als uitgangspunt. Sociaal-maatschappelijke doelen kunnen bereikt worden door aanpassingen in de fysieke omgeving. Het strategisch plaatsen van bankjes op looproutes van senioren kan bijvoorbeeld al een wereld van verschil maken.

■ Ambitie 1

In 2040 is de sociale cohesie in de kernen en wijken van de gemeente Boxtel toegenomen. Inwoners kennen, ontmoeten en helpen elkaar in de openbare ruimte en bij activiteiten en nemen hiervoor initiatief.

5.2

Zorgen voor houdbaarheid van het Sociaal Domein

We maken ons zorgen over de toekomst van het Sociaal Domein; qua financiën, beschikbaarheid van personeel (professionals, vrijwilligers en mantelzorgers) en daarmee ook de kwaliteit. De problemen worden complexer en ook mentale problemen zorgen voor druk op de zorg. Steeds meer zorg schuift naar het Sociaal Domein, omdat de manier waarop het nu geregeld is niet meer vol te houden is. Ook groeit het Sociaal Domein steeds meer, vooral doordat mensen steeds ouder worden. De economie is nu nog goed, maar kan in de toekomst veranderen. Tenslotte werkt de wetgeving niet altijd mee om de ondersteuningsvraag beheersbaar te houden. Deze veranderingen kunnen we deels opvangen

door te investeren in de sociale basis, zaken te normaliseren en door dingen te voorkomen (preventie). We moeten keuzes maken, zodat we binnen het Sociaal Domein inwoners die het echt nodig hebben zo goed mogelijk kunnen helpen. Hierdoor wordt de keuzevrijheid van inwoners voor hulpverlening ook minder groot.

■ Ambitie 2

We maken duidelijke keuzes en investeren in preventie en de sociale basis. Hierdoor is het Sociaal Domein in 2040 nog steeds betaalbaar, houdbaar en kwalitatief op orde.

Bestaanszekerheid bieden

Bestaanszekerheid betekent zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen, de zekerheid van werk en dat je kunt meedoen in de samenleving. Maar ook de zekerheid van een dak boven je hoofd in een geschikte en betaalbare woning. Wonen in een veilige en prettige omgeving. En weten dat wanneer die veiligheid wordt bedreigd er snel, toegankelijke hulp voor je is¹¹. We begrijpen steeds beter dat het hebben van zekerheid in je leven belangrijk is om mee te kunnen doen in de samenleving. Als mensen geen zekerheid hebben, bijvoorbeeld door geldzorgen, hebben ze minder of geen ruimte om deel te nemen aan de maatschappij. Ze zijn bezig met 'overleven' en met hun eigen problemen. Bestaanszekerheid gaat niet alleen over inkomen, armoede en schulden, maar ook het gebrek aan woonruimte en (sociale) veiligheid.

11 - Werken-aan-bestaanszekerheid-2022.pdf (Movisie en VNG)

■ Ambitie 3

In 2040 is het percentage inwoners van Boxtel dat geen bestaanszekerheid ervaart aanzienlijk gedaald.

Bouwen aan gelijke kansen

Niet iedereen heeft dezelfde kansen in het leven. Ieder kind en iedere volwassene moet zichzelf kunnen ontwikkelen. Veel hangt af van de sociale omgeving waar iemand geboren wordt en opgroeit. Achtergrond, opleidingsniveau of de financiële situatie van ouders zouden niet van invloed moeten zijn op de mogelijkheden om interesses en talenten optimaal te ontwikkelen. Het is aan ons allemaal om die verschillen te verkleinen. We willen dat iedereen de kans krijgt om zich te ontwikkelen op alle gebieden van positieve gezondheid. Dit geldt voor dingen, zoals de thuissituatie, school, lezen en schrijven, werk, enzovoort. Een sterke pedagogische basis is hiervoor heel belangrijk, daar leren kinderen vaardigheden om de kansen ook te verzilveren. Daar zetten we ons samen met onder meer scholen en kinderopvang voor in.

■ Ambitie 4

In 2040 hebben inwoners meer gelijke kansen om zich te ontwikkelen en te ontplooiën. Iedereen kan deelnemen aan onderwijs/educatie, cultuur, sport en maatschappelijke activiteiten.

5.5 Gezond (samen) leven bevorderen

Gezondheid is een van de belangrijkste dingen in het leven van mensen, zowel mentaal als lichamelijk. In onze visie geven alle inwoners (samen met hun netwerk) zelf invulling aan een gezond leven. Ze weten wat een gezonde leefstijl is en passen hun gedrag hierop aan. De gemeente en maatschappelijke organisaties helpen door een gezonde omgeving te creëren die mensen aanmoedigt om gezond te eten, te bewegen en sociale contacten te hebben. Verschillen in gezondheid worden kleiner door activiteiten die voorkomen dat mensen ziek worden. Voor mensen die problemen hebben met hun gezondheid is er lokaal en regionaal een goed netwerk voor welzijn- en gezondheidszorg. We vinden dat gezondheid een plek moet spelen in al het gemeentelijk beleid (health in all policies).

■ Ambitie 5

In 2040 ervaren meer inwoners positieve gezondheid.

5.6 De samenleving inclusiever maken

In onze gemeente is het nog niet vanzelfsprekend dat iedereen gemakkelijk kan meedoen. We merken dat mensen met een handicap vaak nog tegen problemen aanlopen om deel te nemen aan activiteiten of om gebouwen en openbare ruimtes te gebruiken. Het VN-verdrag voor mensen met een handicap verplicht ons om maatregelen te nemen. We stellen daarom een lokale inclusieagenda voor deze doelgroep op. We proberen ook andere groepen, mee te nemen in deze inclusieagenda.

■ Ambitie 6

In 2040 kan iedereen volwaardig deelnemen aan de maatschappij, waarbij verschillen in afkomst, leeftijd, inkomen of beperking geen rol spelen. Voorzieningen (fysiek en maatschappelijk) en de openbare ruimte zijn integraal toegankelijk zodat ook mensen met een beperking hier gelijkwaardig gebruik van kunnen maken.

5.7

Bevorderen van integratie van migranten

We hebben een structurele opgave op het gebied van migratie. De komst van nieuwkomers (statushouders, ontheemden en arbeidsmigranten) is van grote invloed op onze gemeente. Deze nieuwkomers horen bij onze samenleving en moeten daarin een plek krijgen, net zoals jij en ik. We helpen de nieuwkomers om succesvol in te burgeren. Denk aan het leren van de taal, cultuur en gewoontes en door actief betrokken te zijn bij de gemeenschap. Als het nodig is, zorgen we voor passende voorzieningen, bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting, onderwijs, zorg en werk.

In onze gemeente heeft nu 12% van de inwoners een migratieachtergrond van buiten Europa, en 8% van binnen Europa. Deze gemeenschappen kennen veel kracht. Door meer onderling verbinding te leggen, door de inzet van sleutelfiguren kunnen we van elkaar leren. Dit bevordert het wederzijds begrip en het tegengaan van discriminatie.

■ Ambitie 7

In 2040 zijn nieuwkomers volwaardig onderdeel van de samenleving en is er sprake van wederzijds begrip.

Monitoring en financiële beheersbaarheid.

“Jullie zijn heel wat van plan”, merkt Tim op. “Mooie ambities hoor, maar 2040 is nog ver weg. Hoe gaan jullie in de gaten houden of je de ambities daadwerkelijk bereikt? En trouwens, ambities kosten geld. Terwijl je net zegt dat het moeilijk wordt, omdat het Sociaal Domein meer gaat kosten. Dat lijkt me best lastig. Ik begrijp inmiddels wel dat jullie al aan heel veel dingen gedacht hebben. Hier dus ook aan?” Ellen knikt: “We hebben eraan gedacht, maar vinden het wel moeilijk. Ik zal je vertellen waarom en hoe we denken er toch een oplossing voor te hebben gevonden.”

6.1

Monitoring

De ambities zijn relatief abstract beschreven. De reden hiervoor is de lange looptijd tot 2040. Ook hangt de richting waarin het Sociaal Domein zich beweegt van veel factoren af. Deze zijn niet altijd te beïnvloeden met beleid. Toch is het belangrijk om te meten of het bereiken van ambities dichterbij komt. Daarvoor hebben we kritieke prestatie-indicatoren bepaald. De GGD doet jaarlijks uitgebreid onderzoek onder onze inwoners. De uitkomsten van die onderzoeken gebruiken we om te meten of we de ambities bereiken. Hoe

we monitoren wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma's. Dat helpt om de effecten op kortere termijn te meten. Hierbij maken we gebruik van de dashboards die we ontwikkelen. Hierin staan gegevens die we iedere maand, of kwartaal vernieuwen.

Naast meetbare ontwikkelingen, kunnen we ook op basis van signalen ontdekken of er veranderingen zijn. Denk bijvoorbeeld aan verhalen van inwoners of professionals. In 2025 starten we met cliëntervaringsonderzoeken. We gaan regelmatig aan onze cliënten vragen hoe tevreden zij zijn over de hulp en ondersteuning die zij krijgen. Niet alleen door ze vragenlijsten te laten invullen, maar ook door met ze te praten. Dit is minder 'hard' dan een indicator, maar kan ons veel vertellen over of we op de goede weg zijn.

we informeren de gemeenteraad, adviesraad Sociaal Domein en onze inwoners jaarlijks over de ontwikkelingen in het Sociaal Domein aan de hand van de monitor en de verhalen achter (of voor) de cijfers.

6.2

Meer moeite met rondkomen

Grip hebben op de financiën in het Sociaal Domein is heel moeilijk. De ontwikkelingen zoals we die in hoofdstuk 3 hebben beschreven hebben allemaal invloed op de kosten. Daarbovenop kunnen individuele casussen, vooral in de jeugdhulp, grote financiële gevolgen hebben. Aan de inkomstenkant zijn we vooral afhankelijk van het Rijk. Deze stroom aan inkomsten staat onder druk en fluctueert.

Sinds eind 2024 hebben we een meetinstrument (dashboard) dat ons helpt te sturen op de financiën in het Sociaal Domein. Door naar de

cijfers in dat dashboard te kijken, kunnen we op tijd maatregelen nemen als we geld tekort dreigen te komen.

De financiële keuzes die we maken, sluiten aan bij de leidende principes en onze ambities. Door de sociale basis te versterken en daarmee aan preventie te werken, verwachten we dat de zorgkosten op de lange termijn minder snel zullen stijgen. Door alle externe invloeden en onzekerheden in het Sociaal Domein kunnen we niet altijd aantonen of effecten met elkaar samenhangen, maar de monitoring laat wel zien of we de juiste kant op gaan. We werken onze keuzes verder uit in de Planning & Control Cyclus. Ons uitgangspunt is een duurzaam financieel beleid.

Van visie naar beleid en uitvoering.

In hoofdstuk 5 hebben we de samenhangende opgaven en ambities benoemd. Deze opgaven zijn onze leidraad bij het opstellen van beleid en onze uitvoering. Bij opgavegericht werken staat de inwoner centraal en niet het aanbod van voorzieningen. Daarmee hebben opgaven altijd een integraal karakter en vereist realisatie betrokkenheid van meerdere beleids- en uitvoeringsonderdelen. Aan de hand van de leidende principes komen we steeds dichterbij het realiseren van onze ambities.

Gezien de integraliteit, complexiteit en horizon tot 2040 is een programmatische aanpak van de visie voor de hand liggend. Hiervoor maken we een programma 'integraal Sociaal Domein'. Dat programma heeft een looptijd van vier jaar en wordt elke vier jaar vernieuwd. De opgaven komen hierin terug. Per opgave wordt aangegeven hoe de afzonderlijke beleidsthema's en wettelijke taken daar een plaats in krijgen. Bij het opstellen en uitvoeren betrekken we onze maatschappelijk partners en inwoners.

Het is nu nog niet volledig te bepalen wat we tijdens de uitvoering van de visie precies gaan doen. Daarvoor is de periode tot aan 2040 te lang. In het programmaplan vertalen we de ambities in SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden) beschreven doelstellingen, leggen we vast welke acties we de komende jaren gaan uitvoeren en geven we een doorkijk naar de latere jaren. In het programmaplan nemen we ook de indicatoren op die ons vertellen of we de op de goede weg zijn met elkaar en de doelstellingen bereiken.

Terugblik vanuit de toekomst: Het Sociaal Domein in 2040.

Het is 2040, Tim is inmiddels 67 jaar en over een paar maanden gaat hij met pensioen. Zijn vrouw Mieke vond de ontwikkelingen in de jeugdhulp zo inspirerend dat ze in de tussentijd een overstap heeft gemaakt van de administratie naar een van de teams basishulp van de gemeente Boxtel. Vanuit deze teams worden gezinnen integraal geholpen met laagdrempelige ondersteuning. Zij is nu collega van Ellen geworden, die teamleider is van het team van Mieke. Mieke en Ellen kijken, vanuit het Hartje in de Wijk in Esch (waar het gezin inmiddels woont), terug op de periode sinds hun eerste contact in 2025.

“Wat zijn de ontwikkelingen snel gegaan he”, zegt Ellen. “In 2025 maakten we ons volop zorgen over de houdbaarheid van het Sociaal Domein. Goed dat we toen gestart zijn om vanuit een visie te werken, dat heeft ons enorm geholpen om keuzes te maken en gericht te ondersteunen. De samenleving van Boxtel is nog veerkrachtiger dan het toen al was”. “Nou en of”, reageert Mieke, “we vinden voor heel veel vragen van inwoners de antwoorden in de kernen van onze gemeente. Ik vind het ook erg leuk om in het wijkpunt in mijn eigen kern Esch te werken. En doordat de meeste organisaties in Esch vanuit daar werken, vinden we elkaar heel makkelijk. Ook al omdat de verenigingen daar veel organiseren. Ik hoor dat dat in de andere wijken niet anders is. Het personeelsgebrek, waar we in 2025 druk mee bezig waren, hebben we gelukkig kunnen dempen. Het lukt nog niet om iedereen voor 100% te helpen, maar de wachttijden zijn te overzien.”

Tim en Marek komen binnen lopen. Zij hebben net geholpen bij het aanleggen van een tuintje bij een oudere dame in de buurt, die net haar nieuwe seniorenwoning heeft betrokken. Ze hebben gelijk de dagopvang bij een zorgboerderij in de buurt geregeld. "Wat goed dat de gemeente ons dorp de kans heeft gegeven om een groot deel van de ondersteuning zelf te regelen. Dat maakt het zo makkelijk" vertelt Marek. "Mevrouw kan al over 3 weken terecht. Veel sneller dan eerst, en nog goedkoper ook. Ik zorg dat er dan gelijk iemand mevrouw kan helpen met de administratie".

"Weet je wat ik ook zo fijn vind", zegt Tim, "dat onze kinderen het zo goed doen. Dat project van de gemeente om samen met zijn school en het jongerenwerk hangroepjongeren te helpen, nu al weer 8 jaar geleden, heeft voor Noah echt wonderen gedaan. Hij heeft zijn leven weer op de rit en heeft nu een mooie baan in de Greentech. Echt fijn."

Aan het einde van de middag lopen ze met zijn vieren naar buiten. Terwijl ze onder de bomen door naar hun op waterstof rijdende deelauto lopen, kijken Tim en Mieke elkaar aan. "We hebben een hoop bereikt hoor, maar ik ben benieuwd naar de komende jaren. Als we in 2050 weer terugkijken, hebben we dan de problemen van nu ook goed kunnen oplossen? Een ding is zeker, in onze gemeente zijn we samen sterk!"

Bijlage 1

MIJN POSITIEVE GEZONDHEID

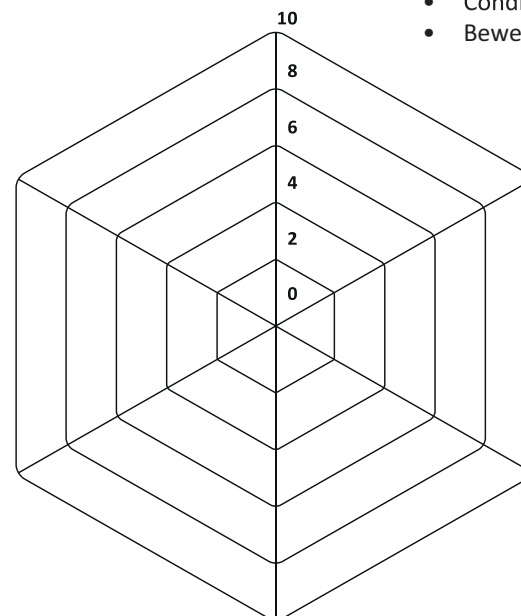
- Zorgen voor jezelf
- Je grenzen kennen
- Kennis van gezondheid
- Omgaan met tijd
- Omgaan met geld
- Kunnen werken
- Hulp kunnen vragen

- Sociale contacten
- Serieus genomen worden
- Samen leuke dingen doen
- Steun van anderen
- Erbij horen
- Zinnige dingen doen
- Interesse in de maatschappij

- Je gezond voelen
- Fitheid
- Geen klachten en pijn
- Slapen
- Eten
- Seksualiteit
- Conditie
- Bewegen

- Onthouden
- Concentreren
- Communiceren
- Vrolijk zijn
- Jezelf accepteren
- Omgaan met verandering
- Gevoel van controle

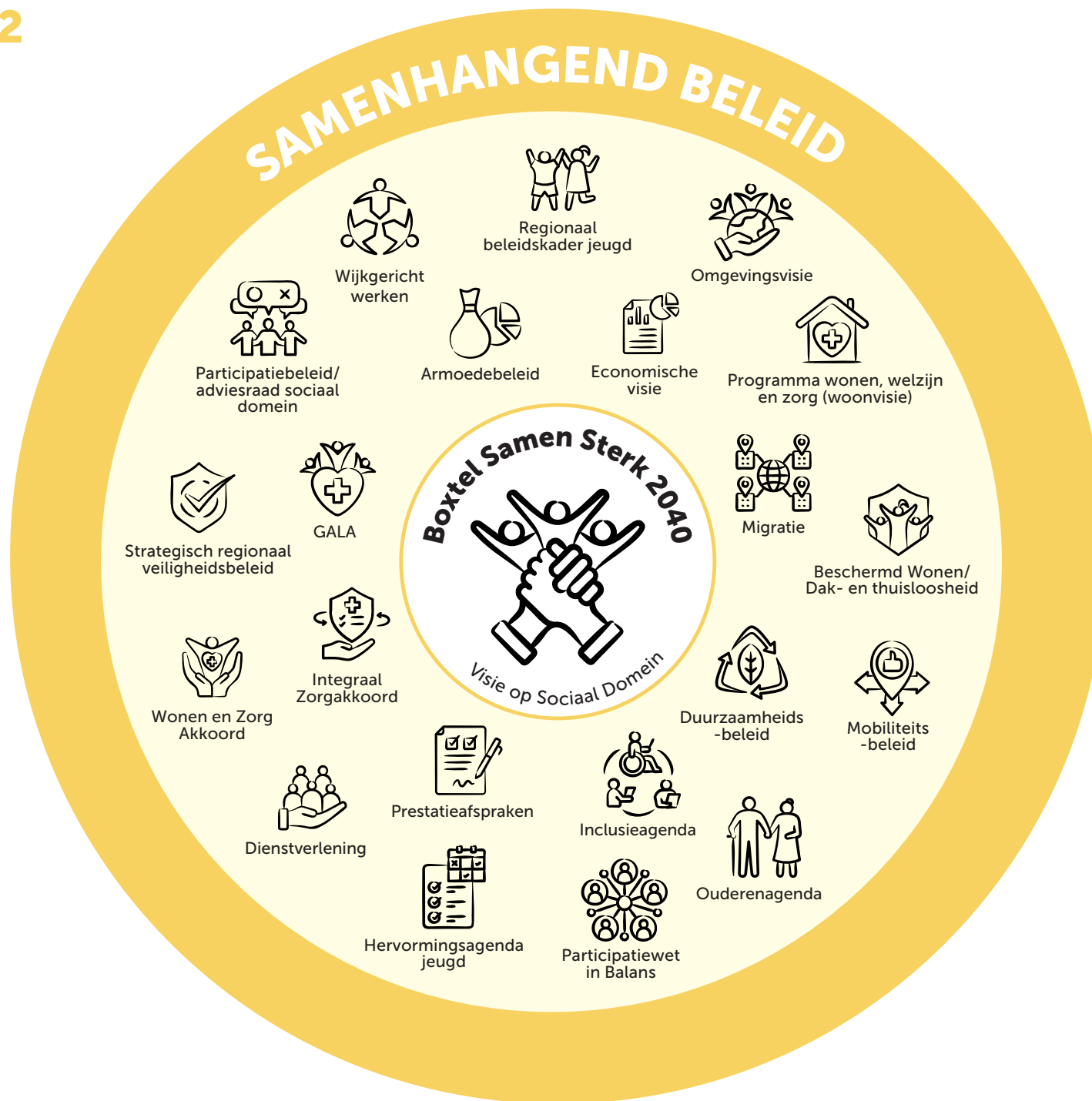
- Zinvol leven
- Levenslust
- Idealen willen bereiken
- Vertrouwen hebben
- Accepteren
- Dankbaarheid
- Blijven leren

- Genieten
- Gelukkig zijn
- Lekker in je vel zitten
- Balans
- Je veilig voelen
- Intimiteit
- Hoe je woont
- Rondkomen met je geld

© Institute for Positive Health (iPH) | iph.nl | Gespreksinstrument 2.0

Aan de slag met je Positieve Gezondheid? Vul de vragenlijst in op mijnpositievegezondheid.nl

meewerkend

boxtel

